

Arbeids- og sosialpolitikk i EU – status og utviklingstrekk februar 2013

1. Hovedpunkter

- Både EU samlet og eurosonen var i resesjon (fall i BNP) i 2012, og i tråd med dette falt sysselsettingen gjennom året. 19 av medlemslandene har nå lavere sysselsetting enn for fire år siden.
- Arbeidsledigheten i EU økte jevnt gjennom 2012 til 10,7 prosent for EU totalt og 11,8 prosent i eurosonen ved utgangen av året. Det tilsvarer om lag 26 millioner arbeidsledige i EU samlet.
- Vekstprognosene for 2013 tilsier fortsatt resesjon eller i beste fall veldig svak vekst. Det betyr svake utsikter for arbeidsmarkedet. Det er ikke ventet at arbeidsledigheten vil falle på kort sikt.
- Utviklingen i arbeidsmarkedene varierer betydelig mellom medlemslandene, og gapet i arbeidsledighet økte gjennom 2012. Landene med lavest ledighet er Østerrike (4,3 prosent) og Tyskland (5,3 prosent), mens Spania og Hellas har høyest ledighet med henholdsvis 26,1 og 26,8 prosent.
- Ungdom rammes hardest av krisen, og ungdomsledigheten i EU økte til 23,4 prosent i desember 2012, det høyeste nivået som er registrert. Ungdomsledigheten i Hellas og Spania er over 50 prosent.
- Antall langtidsledige (ledige i mer enn et år) fortsatte å øke inn i 2012, og utgjorde 11 millioner i 2012. I gjennomsnitt blir 45 prosent av de arbeidsledige langtidsledige.
- Den vedvarende økningen i arbeidsledigheten har ført til at antallet personer i EU som risikerer å havne i fattigdom eller sosial ekskludering har økt med seks millioner fra 2008 til 2012.
- Gjennom 2012 har det vært et økende fokus i EU på tiltak for vekst og sysselsetting. Mange av tiltakene angår reguleringer i arbeidsmarkedene og i pensjonssystemene, og vekker mye motstand.
- Europakommisjonen lanserte i desember 2012 forslag om en garanti for at ungdom får jobb, lærlingplass eller utdanning. Forslaget er en ikke-bindende anbefaling til medlemslandene, og det er uklart hvilken effekt det vil få, særlig for landene med høyest ungdomsledighet.
- Europakommisjonens forslag til et håndhevingsdirektiv for å sikre at utsendte arbeidstakere får de arbeidsbetingelser de har krav på er nå til behandling både i Det europeiske rådet og i Europa-parlamentet, og det irske formannskapet har som mål å få direktivet ferdigbehandlet våren 2013.
- To sentrale prosesser innen arbeidsrett stoppet opp høsten 2012. Europakommisjonen trakk sitt forslag til en forordning (Monti II) om retten til kollektive kampmidler på grunn av mye motstand, og det ble brudd i forhandlingene mellom partene i arbeidslivet om arbeidstidsdirektivet.

Jacob Hanssen

Arbeids- og sosialråd

2. Vekst, sysselsetting og arbeidsledighet i EU

BNP for EU samlet og eurosonen falt i 2012 med henholdsvis 0,4 og 0,3 prosent. Utviklingen i sysselsettingen i EU var i tråd med dette svak eller fallende gjennom hele 2012. Etter fall i sysselsettingen i de tre foregående kvartalene, var det en liten økning på 0,1 prosent i andre kvartal 2012, men i tredje kvartal falt sysselsettingen igjen med 0,5 prosent. Trenden i Eurosonen er enda svakere, og sysselsettingen falt i tredje kvartal med 0,7 prosent.

Sysselsettingsutviklingen varierer mellom medlemslandene. I Tyskland, Storbritannia og Polen fortsatte veksten i sysselsettingen i tredje kvartal 2012, mens sysselsetting falt i Frankrike, Italia og Spania. De positive trekkene ved enkelte medlemsland var likevel ikke nok til å endre den dominerende trenden med fall i sysselsettingen for EU samlet gjennom 2012.

Ved utgangen av 2012 hadde 19 av 24 medlemsland (som det finnes data for) et lavere sysselsettingsnivå enn for fire år siden. Blant medlemslandene med størst nedgang i sysselsettingen fra 2008 til 2012 er Hellas (- 17,5 prosent), Spania (- 14 prosent) og Irland (- 15,6 prosent). Blant medlemslandene med vekst i sysselsettingen fra 2008 til 2012 er Tyskland (2,3 prosent) og Storbritannia (0,1 prosent). Gapet mellom sysselsettingsveksten i de ulike medlemslandene økte gjennom 2012.

Veksten i arbeidsledigheten i EU som startet fra midten av 2011 fortsatte gjennom hele 2012. Arbeidsledigheten økte jevnt i 20 måneder fram til november 2012, og var uendret fra november til desember 2012. Arbeidsledigheten utgjorde i desember 2012 10,7 prosent for EU totalt og 11,8 prosent i eurosonen. Veksten i arbeidsledigheten fra midten av 2011 har ført til 3,5 millioner nye arbeidsledige. Ved årsskiftet 2012 til 2013 var det om lag 26 millioner arbeidsledige i EU samlet, av disse om lag 19 millioner i eurosonen.

Landene med lavest ledighet i desember 2012 er Østerrike (4,3 prosent), Tyskland og Luxembourg (begge 5,3 prosent) og Nederland (5,8 prosent). Blant landene med den høyeste arbeidsledigheten ved utgangen av 2012 er og Spania med 26,1 prosent og Hellas med 26,8 prosent (oktober). Gapet mellom EU-land med høy og lav ledighet øker, og utgjorde i desember 2012 på det meste 22,5 prosentpoeng (Østerrike 4,3 prosent – Spania 26,8 prosent).

Ungdom rammes hardest av det svake arbeidsmarkedet i EU, og arbeidsledigheten blant ungdom i EU utgjorde 23,4 prosent i desember 2012, det vil si om lag det dobbelte av ledigheten totalt, og det høyeste nivået som har vært registrert. Også med hensyn til ungdomsledighet er det stor forskjell mellom medlemslandene. Bare tre av medlemslandene har ungdomsledighet på 10 prosent eller lavere, mens tolv medlemsland har ungdomsledighet over 25 prosent. Landene med høyest ungdomsledighet er Hellas og Spania der ungdomsledigheten er over 50 prosent, mens ungdomsledigheten er lavest i Tyskland, Østerrike og Nederland.

Antall langtidsledige (ledige i mer enn et år) i EU har steget i de siste tre årene. Antallet langtidsledige utgjorde 10,9 millioner i andre kvartal 2012, det vil si det dobbelte av nivået i 2008. I gjennomsnitt blir 40 prosent av arbeidsledige i EU ledige i mer enn et år, men det er store forskjeller mellom medlemslandene. Sjansene for at en som ble arbeidsledig i EU ville skaffe seg en jobb i stedet for å bli langtidsledig ble redusert i 2012. Overgangsraten fra å være arbeidsledig til langtidsledig økte til 37 prosent i 2012. Det innebærer at under de nåværende forholdene i arbeidsmarkedet i EU vil i gjennomsnitt to av fem arbeidsledige bli arbeidsledige i mer enn et år.

I sin siste kvartalsrapport (3. kvartal 2012) for arbeidsmarkedet og den sosiale situasjonen i EU viser Europakommisjonen til at EU er i en resesjon med fall i BNP for året som helhet. I den siste økonomiske prognosen fra Kommisjonen fra november 2012 forventes det at veksten i EU tar seg noe opp i 2013 og blir henholdsvis 0,4 prosent for EU samlet og 0,1 pst for eurosone. Europakommisjonen forventer at arbeidsledigheten i EU når en topp i 2013 på 11 prosent (12 prosent i eurosone) for deretter å gå noe tilbake i 2014.

Dette bildet bekreftes også av Europakommisjonens målinger av bedriftslederes forventninger om framtidig sysselsettingsutvikling, og forbrukernes forventninger til framtidig utvikling i arbeidsledighet. Bedriftsledere innen industri, bygg og anlegg og tjenesteytende næringer sine forventninger til framtidig sysselsettingsutvikling har sunket jevnt fra begynnelsen av 2011 til sommeren 2012. Selv om industriens og servicenæringens forventninger har bedret seg noe i løpet av høsten 2012, er hovedbildet fortsatt svake utsikter for sysselsettingsveksten. I løpet av sommeren har Kommisjonens økonomiske stemningsindikator falt til det laveste nivået på tre år, med fall i et bredt sett av økonomiske indikatorer i alle sektorer. I november økte denne stemningsindikatoren, men det gjenstår å se om dette er et varig omslag. Forbrukernes forventninger til framtidig utvikling i arbeidsledigheten begynte å øke i begynnelsen av 2011, og etter noe tegn til utflating i 2012, er bildet igjen at forbrukerne forventer at arbeidsledigheten vil øke. I november 2012 var husholdningene pessimistiske med hensyn til utviklingen i arbeidsledigheten i 23 av medlemslandene. Alt i alt er det få tegn som tyder på at situasjonen i arbeidsmarkedet i EU vil bedre seg i nærmeste framtid.

3. Sosiale konsekvenser av høy arbeidsledighet i EU

Den vedvarende økningen i arbeidsledigheten, herunder særlig langtidsledigheten, har ført til at antallet personer i EU som risikerer å havne i fattigdom eller sosial ekskludering har økt med seks millioner fra 2008 til 2012, altså i motsatt retning i forhold til et av de langsiktige hovedmålene for EU, som går ut på at dette tallet skal reduseres (Europa 2020-strategien). I henhold til den siste kvartalsrapporten for arbeidsmarkedet og den sosiale situasjonen i EU berøres nå 24,2 millioner EU-borgere av risikoen for fattigdom eller sosial ekskludering.

Europakommisjonen har siden midten av 1980-tallet foretatt løpende målinger av husholdningenes finansielle stilling. Disse målingene viser hvor stor andel av husholdningene som opplever økonomiske vanskeligheter ved at de må trekke på oppsparte midler eller øke gjelden for å møte løpende utgifter. Antall husholdninger som gir uttrykk for økonomiske vanskeligheter har økt betydelig gjennom 2012, det gjelder både husholdningene med de laveste og de med gjennomsnittlige inntekter. Utviklingen er i henhold til Europakommisjonen bekymringsfull.

Europakommisjonen foretar målinger av EU-borgernes livskvalitet gjennom European Quality Survey. I henhold til den siste rapporten fra 2012 ble det observert en reduksjon både i objektiv levestandard og i opplevd livskvalitet fra 2007 til 2012, særlig for lavinntektsgruppene. Det ble også registrert et generelt og markert fall i optimismen og tilliten til myndighetene, spesielt for grupper som opplever de største økonomiske problemene.

Også resultatene fra målingene av husholdningenes økonomiske situasjon og livskvalitet varierer mellom medlemslandene. Summen av det bilde som framkommer av tallene for sysselsetting og arbeidsledighet og av sosiale indikatorer peker i retning av økende forskjeller mellom medlemsland i Sør-Europa og medlemslandene i Sentral- og Nord-Europa.

4. Prioriteringer for arbeidsmarkeds- og sosialpolitikken

4.1 Det kypriotiske formannskapetets prioriteringer for arbeidsmarked- og sosialpolitikken høsten 2012

Det kypriotiske formannskapet for 2. halvår 2012 tok utgangspunkt i Europa 2020-strategien, der to av de sentrale målene kan knyttes til arbeidsmarkedet og sosialpolitikk:

- Sysselsettingsandelen i EU skal økes til 75 prosent i 2020.
- Minst 20 millioner mennesker skal løftes ut av risiko for fattigdom innen 2020.

Det kypriotiske formannskapet satte følgende prioriteringer for arbeidsmarked- og sosialpolitikken:

- Styrket sosial utjevning, med vekt på barns situasjon og på eldre personers aktive deltakelse i alle deler av samfunnet
- Investering i flere og bedre arbeidsplasser og i ny kompetanse for å takle ungdomsledigheten
- Styrke involveringen av partene i arbeidslivet og lokalsamfunn i implementeringen av Europa 2020-strategien, særlig innen arbeidsliv og sosialpolitikk
- Likestilling mellom kvinner og menn, herunder med fokus på ulikheter i lønn
- Forbedring av arbeidsforholdene til utstasjonerte arbeidstakere, og av retten til kollektive kampmidler i forbindelse med de økonomiske frihetene i EU
- Beskyttelse av arbeidstakere relatert til elektromagnetiske felt
- European Globalisation Adjustment Fund

4.2 Det irske formannskapetets prioriteringer for arbeidsmarked- og sosialpolitikken våren 2013

Det irske formannskapet for 1. halvår 2013 fokuserer på stabilitet, vekst og sysselsetting, og de tre kjerneverdiene for formannskapet er knyttet til vekst og sysselsetting:

- Menneskeorientert, varig vekst
- Investeringer for økt sysselsetting og i Europas ressurser
- Europa og verden: vinn-vinn forhold med handelspartnere

Det irske formannskapet har satt følgende prioriteringer for arbeidsmarked- og sosialpolitikken:

- Nye jobber
 - Bidra til enighet om EUs langtidsbudsjett og prioritere EUs finansieringsordninger for sysselsetting
- «Next Generation»: løse ungdomsledigheten
 - Bidra til enighet om ungdomsgaranti som skal sikre ungdom arbeidstrening, utdanning eller sysselsetting
- Arbeidsmobilitet
 - Bidra til bedre mobilitet over landegrensene gjennom håndhevingsdirektivet for utstasjonerte arbeidstakere, medflytting av pensjonsrettigheter, styrke rettighetene til arbeidsinnvandrere, godkjenning av profesjonskvalifikasjoner og bedre mobilitet av studenter over landegrensene
- Helse, miljø og sikkerhet
 - Bidra til ferdigbehandling av direktiv om elektromagnetiske felt
 - Prioritere forventede forslag fra Europakommisjonen til bedring av helse, miljø og sikkerhet for arbeidstakere

5. Det europeiske semesteret for 2013

Hovedansvaret for arbeidsmarkeds- og sosialpolitikken ligger til medlemslandene. For å styrke gjennomføringen av politikk som skal sikre at målene for Europa 2020 nås, ble det europeiske semester innført fra 2010 med virkning for 2011. Det europeiske semesteret har til formål å få til en bedre koordinering av den økonomiske politikken i EU.

Det europeiske semesteret består av følgende syklus:

- Semesteret starter med at kommisjonen utgir den årlige vekstrapporten (Annual Growth Survey) som behandles i Det europeiske rådet og Europaparlamentet.
- I vårmøtet for Det europeiske rådet identifiseres hovedutfordringene for EU og strategiske tiltak anbefales.
- Basert på disse tilråkningene utarbeider medlemslandene nasjonale reformprogrammer (NRP – National Reform Programmes) som inneholder tiltak blant annet om sysselsetting og sosial inkludering. Programmene sendes til Europakommisjonen i april for gjennomgang.
- Kommisjonen utarbeider nasjonalt spesifikke anbefalinger (CSR – country-specific recommendations) i mai.
- Basert på Kommisjonens vurderinger vil rådsmøtene for arbeids- og finansministrene utarbeide nasjonalt spesifikke anbefalinger (CSR – country-specific recommendations) i juni.
- I juli utarbeider Det europeiske rådet anbefaling for medlemslandene som grunnlag for utarbeiding av medlemslandenes budsjetter for det neste året.

Nedenfor redegjøres det for det europeiske semesteret for 2013.

5.1 Vekstrapporten for 2013 (Annual Growth Survey)

Europakommisjonen la 28. november 2012 fram den årlige vekstrapporten for 2013. Vekstrapporten beskriver hovedutfordringene som EU står overfor i 2013, og presenterer hovedprioriteringene som Kommisjonen vil legge til grunn for gjennomføringen av Det europeiske semesteret for 2013. Dette arbeidet munner ut i anbefalinger til de enkelte medlemslandene i juni 2013.

Utfordringer

Vekstrapporten for 2013 tar utgangspunkt i at EU er i den dypeste finansielle og økonomiske krisen på flere tiår, selv om det er store forskjeller mellom medlemslandene. De siste prognosene fra Europakommisjonen fra november 2012 nedjusterte anslagene for den økonomiske veksten i EU ytterligere, og oppjusterte anslagene for arbeidsledigheten i 2013. Dette betyr at tidspunktet for forventet omslag til positiv vekst nok en gang er skjøvet framover i tid. OECDs anslag for euroområdet i Economic Outlook, som nylig er lagt fram, er ganske sammenfallende med Europakommisjonen, men OECD ser for seg at nedgangen i arbeidsledigheten vil komme senere enn det Kommisjonen legger til grunn. I tillegg mener OECD at det er en betydelig risiko for at den økonomiske utviklingen blir svakere enn i disse prognosene. Etter en tilbakegang (resesjon) i både EU og euroområdet i 2012, ser Europakommisjonen for seg at veksten blir liten, men positiv i 2013.

Det sies i vekstrapporten at EU er på vei ut av den dypeste finansielle og økonomiske krisen på flere tiår. Selv om det er klare forskjeller mellom medlemslandene, og noen medlemsland har gjennomført betydelige reformer, er det vanskelig å se at denne beskrivelsen gir et dekkende bilde av situasjonen i EU under ett. EU var i resesjon i 2012, og OECD anslår at eurolandene også vil være i resesjon i 2013,

med fare for at også EU samlet vil være det (stor nedsiderisiko). Det internasjonale pengefondet (IMF) kom i januar 2013 med reviderte økonomiske prognoser for verdensøkonomien, og pengefondet mener i likhet med OECD at veksten i euroområdet vil bli negativ også i 2013.

Hovedprioriteringer

Mot denne bakgrunn fastholder Europakommisjonen i vekstrapporten at det er viktig å gjennomføre reformer for å gjenopprette tilliten blant bedrifter og husholdninger, som er en forutsetning for at veksten skal ta seg opp. Kommisjonen framhever at alle politikktilrådingene i rapporten er rettet inn mot vekst og sysselsetting, og mener at det er viktig å opprettholde tempoet i reformer særlig på følgende områder:

Offentlige finanser må bli bærekraftige og vekststimulerende

Det er nødvendig å redusere gjeldsgraden (offentlig gjeld i prosent av BNP), som på få år har økt fra 60 til 90 prosent i gjennomsnitt i euroområdet. Det er videre viktig å gjennomføre reformer i offentlig sektor som reduserer statens finansieringsbehov. Dette er også viktig på bakgrunn av aldringen i befolkningen i årene som kommer. Kommisjonen gjengir forslag fra tidligere om for eksempel å gjøre pensjonssystemene mer bærekraftige, og endre skattesystemene slik at det blir mindre skatt på arbeidskraft. Kommisjonen svarer på den kritikken som har gått ut på at en ikke bør stramme inn for mye i en resesjon fordi den forsterker krisen, ved å si at de alternative scenariene er verre. Bærekraftige offentlige budsjetter er i mange medlemsland en forutsetning for at betjeningen av offentlig gjeld blir lettere ved reduserte renter, hvilket gir landene større politisk handlingsrom.

Normalisering av finanssektorens utlån til bedrifter og husholdninger

Krisen i EU har ført til at det har blitt vanskeligere og mer kostbart for bedrifter og husholdninger å lånefinansiere investeringer. Dette er en viktig hindring for at veksten skal ta seg opp. EU har gjennomført mange tiltak for å korrigere tidligere svakheter i reguleringen og overvåkingen av finanssektoren. Det framheves at medlemslandene kan gjennomføre ytterligere tiltak, for eksempel ved å etablere nye kilder for kapital til næringslivet og ved at offentlige finansinstitusjoner i større grad gir lån til små og mellomstore bedrifter.

Vekst gjennom økt konkurranseevne

Krisen har rammet noen tradisjonelle næringer særlig hardt, samtidig som det er vanskelige vilkår også for nye virksomheter. Kommisjonen framhever at bedring av konkurranseevnen er en forutsetning for vekst og viser til at situasjonen i landene varierer, og dermed også hva som er de beste tiltakene. Kommisjonen peker på tiltak som er nødvendige, for eksempel økt offentlig støtte til forskning og utvikling og tiltak for å redusere de administrative byrdene ved oppstart av ny virksomhet.

Tiltak for å redusere arbeidsledighet og de sosiale konsekvensene

Arbeidsledigheten har økt med to millioner personer i de siste tolv månedene og utgjør nå om lag 26 millioner for hele EU. Arbeidsledigheten har nådd 10,7 prosent og 11,8 prosent av arbeidsstyrken for henholdsvis EU og euroområdet (tall for november 2012). Langtidsledigheten øker, og ungdom rammes hardest. I enkelte land er ungdomsledigheten over 50 prosent. Kommisjonen framhever at det ikke er noen umiddelbare utsikter til at situasjonen på arbeidsmarkedet vil bedre seg, og dette utgjør en hovedutfordring for EU og mange av medlemslandene. Kommisjonen gjentar tiltak som har vært

framme flere ganger tidligere, som i sysselsettingspakken i mars og vekstpakten i juni. Eksempelvis pekes det på behov for å modernisere arbeidsmarkedet gjennom å forenkle lovgivningen, og det heter at systemene for lønnsfastsetting bør gjennomgås for å sikre at lønnsveksten i større grad reflekterer produktivitetsveksten. Kommisjonen nevner videre mulige tiltak for å redusere ungdomsledigheten, herunder innføring av ungdomsgaranti for å sikre ungdom som avslutter skolegang enten arbeid, videre utdanning eller lærlingkontrakt. For å redusere de sosiale konsekvensene av arbeidsledigheten framhever Kommisjonen, uten å være konkret i rapporten, at medlemslandene bør vurdere tiltak på en rekke områder.

Modernisering av offentlig administrasjon

Effektiv offentlig administrasjon er nødvendig for å kunne gjennomføre vekststrategier både på nasjonalt nivå og EU-nivå. Krisen i EU og de statsfinansielle problemene har ført til ytterligere press for å effektivisere offentlig administrasjon. Kommisjonen peker på tiltak som kan være spesielt gunstige for å få opp veksten, for eksempel forenkling av regelverk for næringslivet som reduserer de administrative byrdene, og digitalisering av offentlig administrasjon.

5.2 Gjennomføringen av Det europeiske semesteret 2013

Det ble foretatt en første overordnet gjennomgang av vekstrapporten 2013 i det uformelle arbeidsministtermøtet (EPSCO) 6. desember 2012. Arbeidsministrene ønsket vekstrapporten velkommen, og understrekte betydningen av å fortsette med tiltak for å redusere arbeidsledigheten og de sosiale konsekvensene av denne. Flere av ministrene informerte om tiltak mot arbeidsledighet i deres land. Mange av ministrene understrekte betydningen av hurtige tiltak for å få ned ungdomsledigheten, og betydningen av utdanning og opplæring ble framhevet. Det ble pekt på at det er nødvendig å ta hensyn til særtrekk ved de enkelte medlemslandene i utformingen av den økonomiske politikken, og at politikken for å styrke de offentlige finansene må ses i sammenheng med politikken for vekst og sysselsetting. Betydningen av sosialpolitikk ble understreket, selv om også sosialpolitikken må moderniseres.

Vekstrapporten fikk en klart mer kritisk mottakelse i Europaparlamentet. I forbindelse med offentliggjøringen av vekstrapporten 2013 presenterte kommissærene Olli Rehn og Laszlo Andor rapportene i et møte med de to mest sentrale komiteene i Europaparlamentet på dette området, ECON (Economic and Monetary Affairs) og EMPL (Employment and Social Affairs). I den påfølgende debatten ble det fremmet til dels sterk kritikk mot Europakommisjonen fra alle parlamentsmedlemmene som hadde ordet. Særlig påpekte flere at politikken som Kommisjonen foreslår for å fremme vekst og sysselsetting, mangler troverdighet og er for passiv. Utviklingen går fremdeles i feil retning. Flere hevdet at Kommisjonen hadde for lite oppmerksomhet rettet direkte mot den fremdeles økende arbeidsledigheten i Europa og konsekvensene av dette både på kort og lengre sikt. Det ble også pekt på at innstrammingspolitikken som har vært ført, er alt for kraftig dosert og at en må lette presset ved å tillate å ta dette over lengre tid. Det ble også fra enkelte reist tvil om kvaliteten og troverdigheten ved Kommisjonens anslag for den økonomiske utviklingen. Og det ble også påpekt at Europaparlamentet involveres for lite i politikkutformingen, og at vektleggingen også derfor blir utilfredsstillende.

En grundigere diskusjon av vekstrapporten vil bli foretatt i rådsmøtet for arbeidsministrene (EPSCO) i februar 2013. Deretter vil rapporten bli diskutert på møtet i Det europeiske råd i mars og gi et grunnlag for de landspesifikke tilrådingene som Det europeiske semester munner ut i.

6. Aktuelle initiativ og direktiver innen arbeidsliv og sosialpolitikk

6.1 Sysselsettingspakken (*Towards a job-rich recovery*)

Europakommisjonen fremmet i april 2012 forslag til en sysselsettingspakke som et supplement til Kommisjonens anbefalinger i vekstrapporten for 2012. Oppfølgingen av pakken skjedde innenfor rammen av det europeiske semesteret.

Kommisjonen fastslår at det i hovedsak er et nasjonalt anliggende å oppnå den dynamikken i økonomiene og i arbeidsmarkedene som skal til for å skape nye arbeidsplasser. Kommisjonen ønsker med tiltakspakken dels å påvirke medlemslandenes egen innsats, dels å foreslå tiltak på EU-nivå. Tiltakspakken er delt inn i tre hovedområder:

1. Støtte etablering av nye arbeidsplasser:
 - Tiltak for å øke etterspørselen etter arbeidskraft gjennom målrettet subsidiering av nyansettelser, og endring av skattesystemene for å fjerne skattekiller
 - Tiltak for å utnytte potensialet for nye arbeidsplasser i vekstsektorer (helse- og sosialsektoren, den grønne delen av økonomien og IKT-sektoren)
 - Utnytte EUs ulike finansieringsmekanismer for å øke sysselsettingen.
2. Gjenopprette dynamikken i arbeidsmarkedene
 - Endring av reguleringene av arbeidsmarkedene for å skape større fleksibilitet i kombinasjon med sikkerhet for arbeidstakerne (flexicurity). Eksempler er innføring av arbeidstidskonti (tidsbanker) og ordninger for midlertidig redusert arbeidstid som både kan bidra til mer effektive bedrifter og til å sikre arbeidsplasser i nedgangstider.
 - Mobilisering av alle aktører for å sikre bedre implementering av tiltakene. Det oppfordres til at partene i arbeidslivet får en mer aktiv rolle i forberedelsene og gjennomføringen av reformene i arbeidsmarkedet
 - Investering i kunnskaper. Det foreslås styrket overvåking av utviklingen i utdanningssektoren og kompetansebehov i næringslivet for å sikre bedre samsvar mellom den kompetanse utdanningssektorene leverer og den kompetanse bedrifter og samfunnet etterspør.
 - Tiltak for å oppnå et felles europeisk arbeidsmarked. Det foreslås derfor tiltak for å fjerne lover og regler og praktiske hindringer for fri bevegelse av arbeidskraft.
3. Styrke EUs overvåking av sysselsettingsutviklingen i medlemslandene

Forslag om bedre overvåking og koordinering av sysselsettingspolitikken i medlemslandene.

Status

Kommisjonens tiltakspakke består av en rekke enkelttiltak som i sum er ment å være et krafttak for økt vekst og sysselsetting. Mange av tiltakene har imidlertid karakter av å være generelle anbefalinger og målsettinger mer enn konkrete tiltak. Forslagene konkretiseres med hensyn til medlemslandene som en del av det europeiske semesteret.

6.2 Tiltakspakken for ungdom – ungdomsgarantien

Ungdom er hardest rammet av krisen i EU. Arbeidsledigheten blant ungdom er dobbelt så høy som for voksne for EU som helhet, og i enkelte land er ungdomsledigheten over 50 prosent. Det er ikke utsikter til snarlig bedring av situasjonen for ungdom, og det er bakgrunnen for at Europakommisjonen 5. desember foreslo en ny tiltakspakke for ungdom: «Moving Youth into Employment».

Tiltakspakken inneholder fire hovedelementer:

- Ungdomsgaranti – innebærer at ungdom innen fire måneder etter endt skolegang eller etter å ha blitt arbeidsledige mottar tilbud om sysselsetting, fortsatt utdanning eller lærlingplass
- Traineestillinger – Kommisjonen vil i samarbeid med partene i arbeidslivet forsøke å etablere et kvalitetsrammeverk for traineestillinger
- Lærlingplasser – etablere en europeisk allianse for lærlingplasser
- EURES – utvikle arbeidsformidlingsportalen EURES for arbeid til ungdom

Det har lenge vært stor oppmerksomhet rundt forslaget til en ungdomsgaranti som er en ikke-bindende anbefaling til medlemslandene. Det er uklart hva en ungdomsgaranti vil innebære, ikke minst for de landene som har størst ungdomsledighet (Spania og Hellas). Det er i disse landene små utsikter til vekst i sysselsetting, og videre utdanning eller andre tiltak innebærer økte offentlige utgifter i en tid der Spania og Hellas kutter offentlige utgifter for å redusere den offentlige gjeldsgraden.

Det irske formannskapet vil prioritere tiltakspakke for ungdom, herunder ungdomsgarantien, og vil søke å skape enighet om forslaget i rådsmøtet for arbeidsministrene (EPSCO) i februar 2013.

6.3 Håndhevingsdirektivet (Posting)

Europakommisjonen offentliggjorde mars 2012 forslag til et håndhevingsdirektiv for å styrke gjennomføringen av direktiv 96/71/EC om utsending av arbeidstakere i forbindelse med tilbud av tjenester over landegrensene. Kommisjonen foreslo tiltak for å sikre at utsendte arbeidstakere får de arbeidsvilkår de har krav på, for eksempel gjennom bedre kontrolltiltak. Kommisjonen foreslår videre at retten til kollektive kampmidler skal balanseres mot de økonomiske frihetene ved at de økonomiske frihetene ikke skal ha forrang framfor retten til kollektive kampmidler, og omvendt.

Friheten til å tilby tjenester innebærer at bedrifter kan tilby tjenester over landegrense, og bedriftene kan for dette formål midlertidig sende arbeidstakere til andre medlemsland. Direktivet om utsending av arbeidstakere (96/71/EC) har som formål å forene retten til å tilby tjenester over landegrensene med sikring av utsendte arbeidstakers rettigheter. Direktivet pålegger vertslandet å sikre at utsendte arbeidstakere omfattes av en kjerne av lovfestete arbeidsvilkår som gjelder arbeidsmiljø, arbeids- og hviletid, betalt ferie og så videre. Landene bestemmer selv nivået på disse rettighetene, inklusive definisjonen av nasjonal minstelønn og arbeidstakerbegrepet. Minstelønn må være forankret i lov, allmenngjort avtale, eller administrativ forordning, og kan også bygge på landsomfattende tariffavtaler som er allment gyldige og/eller inngått av de mest representative partene. Landene kan ut fra tvingende allmenne hensyn også gjøre gjeldende andre arbeidsvilkår, og for utstasjonerte som er utleid fra vikarbyrå kan landene gjøre gjeldende hele sitt nasjonale lovverk om arbeidstakerrettigheter.

Bakgrunnen for Kommisjonens forslag om å styrke gjennomføringen av direktivet er at det er avdekket svakheter og mangler med hensyn til implementeringen av direktivet. Et eksempel er at

utstasjonerte arbeidstakere mister sine rettigheter ved at oppdrag settes ut til underentreprenører. Dette er særlig et problem innenfor bygg- og anleggsbransjen.

Kommisjonen forslag omfatter:

- Definisjoner av utsending for lettere å kunne fastslå ansvar for vertsland og bedrifter som tilbyr tjenester i andre land
- Forslag om at vertsland på en enkel måte skal frambringe informasjon om arbeidsbetingelser slik at det blir enklere å vite hva som skal gjelde for utsendte arbeidstakere
- En uttømmende liste av kontrolltiltak
- Forslag om solidaransvar som innebærer at utsendte arbeidstakere kan rette lønnskrav mot hovedentreprenør dersom arbeidsgiveren (underentreprenøren) ikke betaler
- Styrking av kontroll og inspeksjon av bedrifter for å sikre at utsendingsdirektivet overholdes

Status

Kommisjonens forslag ble behandlet høsten 2012 både i Europaparlamentet og i arbeidsgrupper som forbereder behandlingen i rådet for arbeidsministrene. Arbeidskomiteen i Europaparlamentet er hovedkomite med Danuta Jazlowiecka som rapportør, mens komiteen for det indre markedet med Emilie Turunen som rapportør er komite for uttalelse.

Det er særlig to forslag som det er betydelig uenighet om:

- Det ene er forslaget om at det skal være en uttømmende liste for nasjonale kontrolltiltak. I sitt brev av juli 2012 til kommisær Andor argumenterer tidligere arbeidsminister Bjurstrøm for at listen ikke bør være uttømmende, det må være mulig å utvikle nye kontrolltiltak som svar på nye utfordringer.
- Det andre er forslaget om solidaransvar som i forslaget er begrenset til bygg- og anleggsbransjen, og til et ledd i kjeden av underentreprenører. Forslaget er formulert slik at medlemslandene kan ha mer omfattende løsninger for solidaransvar, som for eksempel Norge har. Uenigheten om forslaget knytter seg blant annet til om det er vidtrekkende nok, og det har også vært framført at forslaget kan virke konkurransevridende hvis det fører til at bare foretak som tilbyr tjenester over landegrensene omfattes av solidaransvar.

Rapportøren i arbeidskomiteen avga sin rapport i november 2012, og det er kommet flere hundre endringsforslag. Saken skal opp til behandling i arbeidskomiteen i februar 2012. Arbeidsgruppen som forbereder rådsmøtet for arbeidsministrene fortsetter å forberede posisjoner til saken skal opp i rådsmøtene våren 2013.

Det irske formannskapet har prioritert å få til enighet om håndhevingsdirektivet i løpet av første halvår 2013. Offisiell dato for sluttbehandling i Europaparlamentet er satt til juni 2013.

6.4 Direktivforslag om elektromagnetiske felt

Direktivet for elektromagnetiske felt fra 2004 skulle opprinnelig iverksettes 30. april 2008. I 2006 ble Europakommisjonen informert om at det fra medisinsk side forelå store bekymringer i forbindelse med gjennomføringen av direktivet. Bekymringene var særlig rettet mot ny viten om at direktivets grenseverdier for eksponering ville ha konsekvenser for bruk av MR-utstyr. På denne bakgrunn foreslo

Kommisjonen endringer i direktivet, og å utsette fristen for gjennomføring av direktivet med fire år, til 30. april 2012.

I følge forslaget vil de viktigste endringene blant annet bestå i:

- Klarere definisjoner, særlig for hva som menes med «adverse health effects»,
- Revidert system for grense- og referanseverdier, ulike dagens grenseverdier
- Introduksjon av indikatorer for å lette måling og beregning og for å gi retningslinjer for hvordan det skal tas høyde for målingsusikkerhet
- Nye retningslinjer som skal sikre enklere og mer effektiv risikovurdering for å sikre evaluering og begrense byrdene for SMB.
- Introduksjon av en begrenset fleksibilitet i form av et rammeverk for begrensede unntaksmuligheter for industrien
- Introduksjon av «rationale for medical surveillance»

Status

Europakommisjonen foreslo i januar 2012 å utsette iverksettingen av direktivet nok en gang til oktober 2013. Kommisjonen henviser til at direktivet berører et teknisk komplisert område og at det er svært ulike syn i saken. Direktivet er høsten 2012 til behandling i arbeidskomiteen i Europaparlamentet. Det foreligger et stort antall endringsforslag i forhold til direktivforslaget, men det er lagt opp til at saken kan ferdigbehandles i arbeidskomiteen i november 2012. Det irske formannskapet prioriterer å ferdigbehandle dette direktivet første halvår 2013. Forventet behandling i plenum i Europaparlamentet er satt til juni 2013.

6.5 Hvitboka om pensjoner

Europakommisjonen offentliggjorde februar 2012 hvitboka om pensjoner, An Agenda for Adequate, Safe and Sustainable Pensions. Hvitboka inneholder en analyse av utfordringene for pensjonssystemene i Europa. I tillegg presenteres en strategi for hvordan disse utfordringene skal møtes, både i medlemslandene og på EU-nivå.

Pensjonssystemene er primært medlemslandenes ansvar, men samtidig bidrar EU sentralt gjennom forskjellige initiativ og tiltak. Reformen av pensjonssystemer og arbeidsmarked er sentralt i det europeiske semester, der Europakommisjonen og deretter rådet gir anbefalinger om tiltak som medlemslandene følger opp med nasjonale reformprogrammer. I forbindelse med det første europeiske semester for 2011 var det bare seks medlemsland (blant annet Sverige) som ikke fikk anbefalinger om å justere sitt pensjonssystem.

Det er forventet en betydelig økning i befolkningens levealder, og det er derfor behov for å gjøre pensjonssystemene mer bærekraftige. Samtidig er det viktig at pensjonsnivåene ikke blir for lave. Tiltak for å sikre mer bærekraftige systemer må derfor gå sammen med tiltak for å sikre adekvate pensjoner. Det vises i den sammenheng til at 22 prosent av kvinner over 75 år i EU er under fattigdomsgrensen for inntekt.

Kommisjonens forslag til endringer i pensjonssystemene i det europeiske semester for 2011 og 2012 er organisert under to hoved underskrifter:

- Balansering av tid som yrkesaktiv og pensjonist

- Utvikling av supplerende private pensjonsspareordninger

Det anbefales å utvikle/begrense tidligpensjonssystemer som gir insentiver til tidlig avgang fra arbeidslivet, og at kravet til antall opptjeningsår økes. Andre anbefalinger er å legge til rette for at eldre står lenger i arbeid, et område som også er aktuelt for Norge: Det er ikke nok med gode arbeidsinsentiver i pensjonssystemet, også arbeidsforholdene må ligge til rette for lange yrkeskarrierer. Det anbefales også at pensjonsalderen for kvinner økes i de 13 medlemslandene der kvinner har lavere pensjonsalder enn menn. Dette vil bidra til økning av arbeidstilbudet.

Det fremheves at supplerende pensjonssparing må spille en større rolle for å sikre adekvate pensjoner i framtiden. Det er derfor viktig at det eksisterer kostnadseffektive og finansielt sikre supplerende private pensjonsordninger. Større innslag av slike supplerende ordninger vil bidra til at en blir mindre avhengig av offentlige pensjoner, og at en del av sparingen til alderspensjon kan avgjøres av den enkelte og tilpasses individuelle preferanser for fordeling av konsum gjennom livet.

Større innslag av supplerende pensjonsordninger kan føre til personer som flytter mellom land kan miste pensjonsrettigheter. Offentlige trygdeordningene er regulert i eget direktiv, men private pensjonsordninger faller utenfor direktivet. Det annonseres derfor at kommisjonen vil gjenoppta arbeidet med å etablere et direktiv som sikrer at man får med seg pensjonsrettigheter fra tjenstepensjonsordninger om en flytter over landegrensene. Tanken er å sette minimumsstandarder for opptjening og bevaring av pensjonsrettigheter fra supplerende pensjonsordninger.

Hvitboka ender opp med å annonsere 20 initiativ som kommisjonen vil ta for å understøtte medlemslandenes arbeid med å reformere sine pensjonssystemer.

Initiativene (1) – (8) skal bidra til bedre balanse mellom tid som yrkesaktiv og tid som pensjonist. Initiativ (1) viser til at Europakommisjonen gjennom det europeiske semester vil følge opp medlemslandene, med sikte på lengre yrkesdeltakelse og at pensjonsalder knyttes til utviklingen i befolkningens levealder. De øvrige initiativene angår koordinering og utveksling av «best practice» mellom medlemslandene.

Initiativene (9) – (19) skal bidra til å utvikle supplerende private pensjonsordninger. Europakommisjonen vil gjenoppta arbeidet med et direktiv som skal styrke opptjening og bevaring av pensjonsrettigheter fra tjenstepensjonsordninger for personer som flytter over landegrensene. Kommisjonen vil videre ta initiativ til å bedre sikkerheten for rettigheter i tjenstepensjonsordninger hvis pensjonstilbyderne blir insolvente. Det skal også tas initiativ for å bedre kvaliteten av informasjonen om pensjonsrettigheter fra pensjonsordningene.

Initiativ (20) skal bidra til å styrke EUs overvåking av pensjonssystemene, og kommisjonene vil i år offentliggjøre 2012 Ageing Report som skal belyse økonomiske og budsjettmessige konsekvenser av aldringen i befolkningen, og Pension Adequacy Report som skal bidra til forståelsen av i hvilken grad pensjonssystemene leverer adekvate pensjoner for kvinner og menn.

Status

Utformingen av de nasjonale pensjons- og stønadsordningene er det enkelte EU/EØS-lands ansvar. EØS-avtalen regulerer koordinering av trygderettigheter for norske borgere som tar arbeid i andre EU/EØS-land, og tilsvarende for EU/EØS-borgere som tar arbeid i Norge.

Hvitboka om pensjoner er til behandling i Europaparlamentet. Rapportøren i arbeidskomiteen avga utkast til rapport i november 2012 og det er kommet vel 300 endringsforslag. Dato for første behandling i plenum i Europaparlamentet er satt til april 2013.

Det irske formannskapet vil prioritere forslag til å sikre opparbeidede pensjonsrettigheter for arbeidstakere som flytter over landegrensene.

6.6 Arbeidstidsdirektivet

De europeiske partene i arbeidslivet startet forhandlinger om en revisjon av arbeidstidsdirektivet i desember 2011.

Formålet med arbeidstidsdirektivet er å verne helse og sikkerhet for arbeidstakerne, og direktivet gir minimumsregler for samlet arbeidstid per uke, hvile per dag og uke, pauser og nattarbeid. Det er flere grunner til at det er aktuelt med en revisjon av direktivet. Fundamentale endringer i arbeidslivet gjennom de siste 20 årene påvirker organiseringen av arbeidstiden. Det omfatter tekniske endringer, globalisering, en mer diversifisert arbeidsstyrke, økende variasjoner i arbeidsmønstre og økt konkurranse.

Arbeidstidsdirektivet har vært en av de sentrale arbeidsrettssakene på EU-agendaen siden Europakommisjonen fremsatte sitt forslag til å endre det eksisterende direktivet i 2004. Saken har siden desember 2010 vært på to konsultasjonsrunder hos arbeidslivets parter. I den siste konsultasjonsomgangen ba Kommisjonen om innspill på om man ser for seg en snever eller en omfattende revisjon av direktivet. Partene i arbeidslivet har svært ulikt syn på dette spørsmålet. Arbeidsgiverne var for en mer begrenset revisjon, mens arbeidstakernes organisasjoner var for en mer omfattende revisjon.

En mer begrenset revisjon innebærer forslag til nye løsninger vedrørende såkalt «on-call» tid (beredskapsvakt) og kompenserende hvile. Dette adresserer vanskelighetene i kjølvannet av EU-domstolens rettspraksis om at slik tid på arbeidsstedet skal anses fullt ut som arbeidstid etter direktivet. Høringssvarene bekrefter at disse spørsmålene er av særlig betydning for offentlig sektor – særlig for de virksomhetene som yter 24 timers service (for eksempel innenfor helse- og omsorgstjenester og brann- og redningstjenester).

En grundig revisjon av direktivet sikter både å omfatte de spørsmål som er nevnt ovenfor, og dessuten å ta inn over seg den utvikling som har foregått i arbeidslivet og med større fleksibilitet for endrede arbeidsmønstre. EU regler bør ta hensyn til endringer i retning av mer fleksible arbeidsorganiseringer og mer individualiserte arbeidstidsmønstre. Målet må være å oppnå målrettet og bærekraftig fleksibilitet i reglene for å styrke produktiviteten og konkurranseevnen, men samtidig sikre vern mot helse-, miljø- og sikkerhetsrisikoer.

Spørsmålet om å opprettholde dagens opt-out er meget omstridt. Det var hovedårsaken til manglende enighet mellom Rådet og Parlamentet i 2008. Det er 16 av de 27 medlemsstatene som anvender opt-out i dag i sin nasjonale lovgivning, men 11 bruker det kun i enkelte sektorer hvor on-call arbeid er vanlig. Kommisjonen anser det lite realistisk å foreslå oppheving av opt-out-adgangen nå, uten samtidig å sikre alternative løsninger. Ifølge Kommisjonen kan mye tale for at bruken av opt-out heller reduseres på litt lenger sikt ved å legge til rette for mer målrettede former for fleksibilitet enn å gjenåpne en debatt om å avskaffe den. Dette særlig når det fremstår som lite mulig å oppnå enighet mellom de sosiale partene eller de ulike medlemslandene/lovgiverne.

Status

Partene hadde i utgangspunktet en frist for forhandlingene på 9 måneder, men i august 2012 ble fristen utsatt til 31. desember 2012. Det var hele tiden klart at forhandlingene var vanskelige, og i desember 2012 meddelte forhandlingspartene at forhandlingene var brutt.

Det er nå opp til Europakommisjonen å fremme et forslag til revisjon av arbeidstidsdirektivet.

6.7 Retten til kollektive kampmidler (Monti II)

Europakommisjonen foreslo samtidig med håndhevingsdirektivet en forordning (Monti II) om retten til kollektive kampmidler (som streik) i forbindelse med de økonomiske frihetene. Formålet med forslaget var å bidra til større rettslig klarhet mellom retten til kollektive kampmidler og de økonomiske frihetene i EU, etter noen svært omdiskuterte dommer i EU-retten (Viking og Laval).

Viking- dommen fra 2007 dreide seg om den frie etableringsretten, hvor et finsk ferjerederi (Viking Line) som ønsket å flagge ut et skip til Estland, ble møtt med trusler om arbeidskamp fra det finske sjømannsforbundet som ønsket å hindre flytting av arbeidsplassene. Viking hevdet at truslene var i strid med etableringsreglene i EU-retten. EU-domstolen slo fast at fagbevegelsen har en grunnleggende rett til å aksjonere dersom det er nødvendig for å beskytte arbeidstakerne, men slo samtidig fast at arbeidskamp i prinsippet etter en nærmere vurdering vil kunne utgjøre en «restriksjon» på den frie etableringsretten, som må utøves i samsvar EU-traktaten.

Laval-dommen fra 2007 dreide seg om tjenestefriheten, hvor et latvisk firma (Laval) som skulle bygge en skole i Vaxholm utenfor Stockholm i 2004, ble møtt med krav fra en svensk fagforening om å inngå tariffavtale. Da kravet ble avvist gikk det svenske Byggnadsarbetarförbundet, i tråd med svensk rett, til blokade. Laval hevdet aksjonene var i strid med tjenestefriheten. EU-domstolen slo fast at fagforeningene har rett til å benytte arbeidskamp for en rekke legitime formål (herunder beskyttelse av det nasjonale arbeidsmarkedet mot sosial dumping), men at det svenske forbundets aksjon var i strid med tjenestereglerne i traktaten og utstasjoneringsdirektivet, dels fordi deres krav gikk ut over de minstekrav som fremgår av den svenske utstasjoneringsloven, og dels fordi tariffavtalen ikke inneholdt noen klare, forutsigbare minstelønnsatser.

Dommene ble sterkt kritisert av fagforeningene og karakterisert som en tillatelse til sosial dumping. I rapporten av mai 2010 om revitalisering av det indre markedet foreslo Monti blant annet at en burde klargjøre forholdet mellom retten til kollektive kampmidler og de økonomiske frihetene. Formålet med Monti II er å finne den rette balansen mellom de økonomiske frihetene og retten til kollektive kampmidler.

I Europakommisjonens forslag presiseres det at:

- Utøvelsen av retten til kollektive kampmidler skal respektere den frie etableringsretten og friheten til å tilby tjenester, og motsatt at utøvelsen av de økonomiske frihetene skal respektere retten til kollektive kampmidler.
- De nasjonale domstolene – i tilfeller der retten til kollektive kampmidler utøves og de økonomiske frihetene begrenses – må finne den rette balansen mellom de to hensynene, blant annet ved å se hen til hva som er nødvendig og rimelig.

Status

Verken arbeidsgiversiden eller arbeidstakersiden var fornøyd med Kommisjonens forslag. Begge partene mente at Monti II ikke brakte noe nytt i forhold til gjeldende rettstilstand, og arbeidstakersiden mente dessuten at forslaget ikke gikk langt nok for å sikre retten til kollektive kampmidler. I brev av juli 2012 til kommisær Andor skrev daværende arbeidsminister Bjurstrøm at hun støttet synspunktene til medlemslandene som var mot forslaget.

Mange medlemsland var også kritiske til Monti II, og i løpet av 2012 sendte parlamentene i 12 medlemsland grunnlagt uttalelse til Europakommisjonen der de var kritiske til forslaget. Dette utløste den såkalte gult kort-prosedyren hvoretter Kommisjonen i september trakk forslaget tilbake.

Tilbaketrekkingen av Monti II innebærer at forholdet mellom retten til kollektive kampmidler og de økonomiske frihetene fortsatt er uavklart.

6.8 Tiltakspakke for sosiale investeringer – «A Social Investment Package for Growth and Cohesion»

Hovedansvaret for fattigdoms- og sosialinkluderingspolitikken ligger til medlemslandene. Gjennom 2012 har den sosiale dimensjonen fått større fokus, ikke minst med hensyn til de sosiale konsekvensene av krisen og den høye arbeidsledigheten i EU. Den økte oppmerksomheten kommer klart til uttrykk i de politiske anbefalingene for 2013.

EU har i strategien for Europa 2020 satt et mål om å løfte minst 20 millioner mennesker i Europa ut av risiko for fattigdom innen 2020. For å bidra til å nå målet, ble flaggskipsinitiativet «Den europeiske plattformen mot fattigdom og sosial ekskludering: Et europeisk rammeverk for sosial og territorial samholdighet» opprettet.

Som følge av krisen blir fattigdomsmålet i Europa 2020-strategien stadig mer krevende. Den vedvarende økningen i arbeidsledigheten har ført til at antallet personer i EU som risikerer å havne i fattigdom eller sosial ekskludering har økt med seks millioner fra 2008 til 2012.

I slutten av 2012 annonserte Europakommisjonen at den tidlig i 2013 vil offentliggjøre en tiltakspakke for sosiale investeringer, «A Social Investment Package for Growth and Cohesion». Tiltakspakken er forventet å adressere de sosiale konsekvensene av den nåværende krisen, og inneholde forslag til modernisering av velferdsordninger i medlemslandene.